

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry:n edustajakokouksen julkilausuma 21.3.2026:

Haittaverojen korvamerkintä ehkäisevään päihdetyöhön vahvistaisi hyvinvointia ja julkista taloutta

Päihteet ja rahapelit synnyttävät merkittäviä haittoja käyttäjälle, läheisille sekä koko yhteiskunnalle. Ehkäisevä päihdetyö on koko yhteiskunnan etu. Työ ei synny ilman resursseja, joten alkoholin, tupakan ja rahapelitoiminnan tuottamista verovaroista tulee kohdentaa osa suoraan päihteiden aiheuttamien haittojen ehkäisyyn ja osallisuutta edistävään päihdetyöhön. Ilman pitkäjänteistä ja vakaata rahoitusta ennaltaehkäisevän työn vaikuttavuus jää väistämättä rajalliseksi.

Valtio kerää vuosittain merkittäviä verotuottoja päihteistä ja rahapeleistä. Vuodelle 2026 arvioidut tuotot ovat yhteensä noin 3,15 miljardia euroa:

- alkoholivero noin 1,45 miljardia euroa
- tupakkavero noin 1,12 miljardia euroa
- rahapelitoiminnan ja arpajaisveron tuotot noin 594 miljoonaa euroa

Samaan aikaan ehkäisevään päihdetyöhön kohdistuva rahoitus on vain murto-osa näistä tuloista. Haittaverojen ja ehkäisevän työn rahoituksen välillä on monisatakertainen epäsuhta, joka kasvaa entisestään, mikäli järjestöihin kohdistuvat 140 miljoonan leikkaukset toteutuvat täysimääräisesti.

Ehkäisy maksaa itsensä takaisin

Päihde- ja pelihaitat kuormittavat sosiaali- ja terveydenhuoltoa, heikentävät työkykyä ja lisäävät eriarvoisuutta. Ehkäisevä työ sen sijaan on kustannustehokas investointi: varhainen puuttuminen ja riskitekijöiden vähentäminen säästävät julkisia varoja, kun haitat jäävät syntymättä tai niitä koetaan vähemmän.

Suomessa on jo näyttöä siitä, että määrätietoinen politiikka ja pitkäjänteinen ehkäisevä työ toimivat. Esimerkiksi tupakoinnin vähentyminen on seurausta sääntelystä, verotuksesta ja vaikuttavasta ehkäisevästä työstä. Kun tavoitteet ovat selkeät ja rahoitus turvattu, tuloksia syntyy.

Korvamerkinnälle on toimivia malleja

Suomessa on aiemmin sovellettu korvamerkintää tupakoinnin ehkäisyyn. Vuosina 1977–2009 tupakkalaki sisälsi säännöksen, jonka mukaan osa varoista tuli ohjata ehkäisyyn ja tutkimukseen. Malli osoittaa, että haittaverojen kohdentaminen ennaltaehkäisyyn on sekä mahdollista että perusteltua.

Vastaava periaate tulisi ottaa uudelleen käyttöön. Jos haitallisista tuotteista syntyy merkittäviä verotuloja ja voittoja, on kohtuullista, että osa niistä kanavoidaan haittojen ehkäisemiseen. Tämä voidaan toteuttaa joko verojen korvamerkinnällä tai säättämällä myyntivolyyymiin sidottuja vastuullisuusmaksuja tuottajille ja myyjille. Haittojen kustannukset eivät saa jäädä yksinomaan kansalaisten ja julkisen sektorin kannettaviksi.

Kohti hyvinvoivaa ja turvallista yhteiskuntaa

Suomen tavoitteena tulee olla yhteiskunta, jossa jokaisella on turvallista kasvaa, osallistua ja elää ilman päihde- ja pelihaittoja. Tämä edellyttää vahvaa kansanterveysperustaista päätöksentekoa ja riittäviä resursseja ehkäisevään työhön koko maassa.

Päätöksentekijöiltä tarvitaan nyt johdonmukaisuutta: jos haitallisista tuotteista kerätään miljardien eurojen verotulot, on osa näistä varoista suunnattava niiden aiheuttamien haittojen ehkäisyyn. Se on taloudellisesti järkevää, sosiaalisesti vastuullista ja inhimillisesti kestävää politiikkaa.